

ORIENTERINGSSAK

 Til:
Universitetsstyret

 Møtedato:
21.09.2021

Sak:

Økonomistatus 1. halvår 2021 og tiltak for økonomistyring

UiT Norges arktiske universitet (UiT) er en nettobudsjettert virksomhet. Det betyr at UiT kan skaffe eksterne inntekter i tillegg til bevilget ramme fra Kunnskapsdepartementet (KD). KDs forventninger til UiTs eksternfinansiering går frem av departementets tildelingsbrev. UiT fastsetter selv fordelingen av kostnader til drift og investeringer, og har adgang til å overføre ubrukte midler (avsetninger) til påfølgende budsjettår.

Styret har iflg. Universitets- og høyskoleloven ansvaret for at institusjonens økonomiske ressurser og eiendom disponeres i overensstemmelse med bestemmelser om dette gitt av overordnet myndighet, og etter forutsetninger for tildelte bevilgninger eller andre bindende vedtak. Styret skal videre avgi årsregnskap og legge frem forslag til budsjett.

Hovedtrekk i økonomien

De samlede inntektene for UiT var ved utgangen av juli 2021 på 2,479 mrd. kroner. Tilsvarende er kostnadene inklusive finansposter 2,384 mrd. kroner. Dette gir et mindreforbruk på 96,3 mill. kroner. Det positivt at regnskapet så langt i 2021 viser et mindreforbruk. Mye av dette kan forklares med et normalt lavere aktivitetsnivå i sommermånedene.

Regnskap pr 31.07.2021 Tall i hele 1000	UiT Totalt			
	Regnskap pr 31.07.2021	Regnskap pr 31.07.2020	Endring	
			NOK	%
Inntekter				
Inntekt BEV	2 147 767	2 011 276	136 491	6,4 %
Inntekt BOA	331 565	327 806	3 759	1,1 %
Total inntekt	2 479 332	2 339 082	140 250	5,7 %
Kostnader				
Lønn	1 564 363	1 500 220	64 142	4,1 %
Drift (inklusive finansposter)	819 410	767 048	52 362	6,4 %
Sum kostnader	2 383 773	2 267 269	116 504	4,9 %
Finansposter	-707	-204	-503	
Mer- eller/mindreforbruk	96 266	72 017	24 249	
Avsetning BEV pr 01.01.	105 171	121 501	-16 330	-16 %
Endring avsetninger bev	95 386	71 469	23 917	25 %
Avsetning BEV pr 31.07.2021	200 557	192 970	7 587	4 %

Tabell 1: Viser inntekter og kostnader mot samme periode i fjor. Merforbruk vises som negative tall i rødt.

Bevilgningsfinansiert virksomhet

Inntektene i bevilgningsøkonomien var ved utgangen av juli på 2,124 mrd. kroner, mens kostnadene for samme periode var 2,028 mrd. kroner. Mindreforbruket fører til at avsetningene økte med 96,3 mill. kroner i perioden, og utgjør per juli ca. 201,4 mill. kroner. Budsjettene viser imidlertid et planlagt merforbruk 67,6 mill. kroner per juli, jf. tabell 2.

Hovedtall bevilgning Tall i hele 1000	Budsjett pr 31.07.2021	Regnskap pr 31.07.2021	Avvik	
			NOK	%
Avsetninger fra 2020	105 171	105 171		
Totale bevilgningsinntekter	2 130 271	2 124 405	5 866	0,3 %
Totale kostnader	2 062 672	2 028 139	34 533	1,7 %
Resultat (mer-/mindreforbruk)	67 599	96 266	-28 667	
Tilført fra virksomhetskapital	0	880		
Avsetninger pr 31.07.2021	172 770	201 437		

Tabell 3: Regnskap mot budsjett for bevilgningsøkonomien. Merforbruk vises som negative tall i rødt.

Bidrags- og oppdragsfinansiert virksomhet

Inntekter fra bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA) utgjør 327,8 mill. kroner per juli, en liten økning sammenlignet med samme periode i fjor. Oppdragsinntektene, som er salg av forskningsoppdrag, viser en prosentvis stor økning, men totalt sett gir ikke denne endringen de store utslagene på totalbeløpet.

Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet - tall i hele 1000	Regnskap pr 31.07.2021	Regnskap pr 31.07.2020	Endring	
			NOK	%
Andre bidragsinntekter	167 606	183 264	-15 658	-9,3 %
EU-inntekter	29 681	25 913	3 768	12,7 %
NFR-inntekter	125 069	113 855	11 214	9,0 %
Oppdragsinntekter	9 208	4 764	4 444	48,3 %
Totale inntekter	331 565	327 796	3 769	1,1 %

Tabell 3: Inntekter fra bidrag- og oppdragsfinansiert aktivitet

Avsetninger

Avsetningene fra bevilgning utgjør per juli 2021 ca. 201 mill. kroner, jf. tabell 2. BOA-aktiviteten har 377 mill. i avsetninger, og det gjenstår står ca. 177 mill. til øremerkede tiltak.

Utviklingen i økonomien

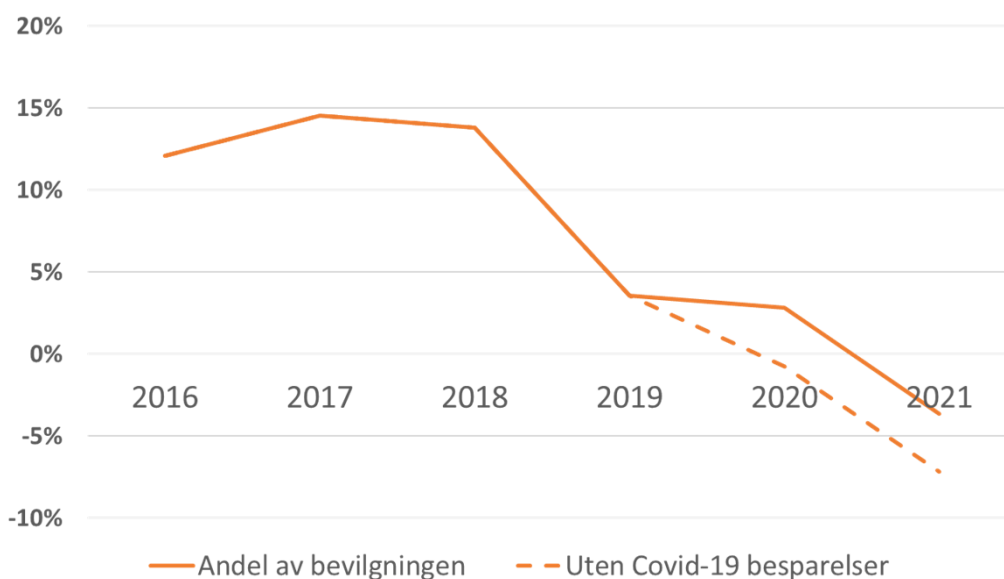
Avsetningene fordeler seg hovedsakelig mellom bevilgning, ekstern finansiering¹ og øremerkede midler. Førstnevnte kategori hadde en betydelig vekst frem til 2018. Avsetningene var da på det høyeste med ca. 447 mill. kroner, og utgjorde ca. 14 % av bevilgningen. Med bakgrunn i dette fattet universitetsstyret følgende vedtak i 06.09.2018:

Institusjonens nivå på avsetninger på Kunnskapsdepartementets budsjettområde skal bygges ned over en 3-årsperiode, og skal innen 2021 ikke overstige 10 % av KD-bevilgningen. For den enkelte fagenhet skal nivå ikke overstige 7 %.

¹ Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA)

Målet ble nådd langt tidligere enn forventet. Avsetningene ble redusert med 336 mill. kroner i påfølgende år. Av dette var 266 mill. knyttet til 3. tertial 2019. Dermed kom andel avsetninger ned til ca. 4 % i løpet av ett år, totalt for institusjonen.

Over tid har det vært vanlig at fakultetene/enhetene har lagt inn budsjetter med høyt ambisjonsnivå. Med tanke på avsetningsnivået har det i seg selv ikke vært foruroligende. Det var imidlertid ikke forventet at den ønskede økningen i aktivitetsnivået, skulle få en så umiddelbar virkning på økonomien i 3. tertial 2019. Siden det høye investeringsnivået ble gjennomført sent i 2019, ble de økonomiske konsekvensene ikke synlig i regnskapet før ved utarbeidelsen av årsregnskapet i februar 2020. Et viktig arbeid tidlig i 2020 ble derfor å skaffe oversikt over de økonomiske forpliktelsene og sikre finansiering av disse, i tillegg til å bremse den videre bruken av avsetningene. Særlig gjaldt det påbegynte prosjekter for bygg og sentral infrastruktur. Utviklingen av avsetninger vises i figur 1 nedenfor.

Figur 1: Utvikling i avsetningene – andel av KD-bevilgning

I løpet av 2020 ble avsetningene knyttet til bevilgningsøkonomien ytterligere redusert, men ikke i samme takt som for 2019. Dette skyldes blant annet en betydelig besparelse som følge av pandemien, og at aktivitetsnivået har vært vedvarende høyt i 2020. De såkalte Covid-19 besparelsene skyldes i hovedsak reduserte reisekostnader med til sammen 101,5 mill. kroner, samt 32 mill. kroner i reduserte kostnader knyttet til møter, kurs, seminarer og bevertning, i forhold til foregående år.

Universitetsstyret har for 2020 og 2021 fordelt midler utover tildelt ramme. Dette har vært ansett som nødvendig for å kunne oppfylle sentrale forpliktelser knyttet til igangsatte prosjekter. Rent budsjetteknisk er merforbruket dekket inn med et midlertidig overtrekk av sentral reserve². I ettertid har universitetsdirektøren fått fullmakt til å inndra og omdisponere ubrukte midler for å balansere den sentrale reserven.

Økonomistyring og tiltak

Det har vært et gjeldende prinsipp om rammestyring ved universitetet. Det vil si at fakultetene og enhetene har vært styrt gjennom faste og forutsigbare budsjettrammer, og hatt stor autonomi knyttet

² Avsetninger på nivå 1 til uforutsette forpliktelser, og buffer til å motvirke svingninger i budsjettrammene.

til økonomistyring og disponering av tildelte midler. Fordelen er stor grad av forutsigbarhet for fakultetene og den faglige virksomheten. Ordningen gir imidlertid lite fleksibilitet og økonomisk handlingsrom for UiT som helhet. Vi ser at avsetningene i hovedsak har bygd seg opp ved fakultetene/enhetene. For å redusere det samlede avsetningsnivået har det i perioden 2015 til 2019 blitt igangsatt flere sentrale investeringsprosjekter i bygg og infrastruktur, finansiert over de avsetningene som har ligget ute på fakultetene og enhetene. Forutsetningen har vært at enhetene skulle være tilbakeholdne med å gjøre bruk av egne avsetninger.

Etter 2019 har situasjonen endret seg fra et fokus på å redusere et for høyt avsetningsnivå, til en situasjon hvor UiT kan risikere å levere et regnskap med negative avsetninger. Ovennevnte vedtak om redusert avsetningsnivå for enhetene, har nok vært en medvirkende årsak til dette. Det har også medført bristende forutsetninger for finansiering av de sentralt igangsatte bygg- og infrastrukturprosjektene.

Selv om det opereres med prognoser som viser mulige negative avsetninger ved utgangen av 2021, arbeides det godt med å levere et regnskap i balanse, og i tråd med KDs rapporteringskrav. Rektor følger den økonomiske situasjonen nøye, og har igangsatt gjennomgang av planlagte og igangsatte prosjekter, med tanke på nedskalering eller utsettelse. Det arbeides med oppfølging av alle enhetenes årsbudsjetter. Formålet er å kvalitetssikre budsjettene opp mot reelle og realistiske planer, for å redusere et eventuelt merforbruk, samt gjennomføre en mer styrt og koordinert bruk av UiTs avsetninger. Kort oppsummert er det igangsatt følgende tiltak på økonomiområdet:

- Interne omdisponeringer for å styrke UiTs sentrale reserve, og for å sikre at UiT unngår negative avsetninger.
- Styrket økonomioppfølging av fakulteter og enheter fra institusjonsnivå, med fokus på økt budsjettkvalitet. Dagens budsjetter er ikke gode nok til å benyttes som styringsverktøy.
- Sentral koordinering og styring av avsetningsnivåene, samt sentral koordinering av planlagte investeringer, som en følge av nytt regelverk fra KD³.
- Sikre at finansiering inngår i alle beslutningsgrunnlag som innebærer økonomiske forpliktelser
- Innføring av nytt system for prosjektøkonomi, som vil styrke søknadsprosessen og forvaltning av eksternt finansierte prosjekter

Fremtidig økonomistyring

Økonomistyring bidrar til virksomhetsstyring gjennom økonomiske mål og tiltak. UiT har en lang praksis for økonomisk rammestyring. Det innebærer at universitetsstyret årlig vedtar en fordeling av midlene som er bevilget av KD til fakultetene. Fakultetene og enhetene får dermed et samlet tilskudd som disponeres innenfor rammene av UiTs strategier og vedtak. Bidrags- og oppdragsaktivitetene, som UiT mener bør økes til 25% av totalbudsjettet, håndteres av fakultetene og gjøres i dag ikke til gjenstand for budsjettvedtak av universitetsstyret.

Fordelen med denne formen for økonomistyring er forutsigbare tilskudd til fakultetene, og lite ressurskrevende budsjettprosess. Det gir også stor grad av autonomi, og faglig og økonomisk handlingsrom for fagenhetene. Det kan imidlertid føre til rigide budsjettmekanismer, mindre fleksibilitet og handlingsrom for institusjonen som helhet, og manglende helhet i prioriteringer og styring.

³ Rundskriv F-05-20 - Retningslinje for avsetninger, som setter øvre grense for KD-avsetninger til 5 %, mens avsetninger til investeringer er ubegrenset.

Rektor ønsker å utrede hvordan økonomistyring kan styrkes. Det innebærer hvordan styringsinformasjon kan bli bedre tilpasset virksomhetens utfordringer, med større fokus på behov og aktivitetsbasert styring. Økonomistyring bør i større grad basere seg på lønnsomhetsanalyse, dynamiske rapporteringsperioder, prognoser og langtidsbudsjett, samt godt samspill mellom økonomimiljøene ved universitetet. Det innebærer også en mer avklart økonomifaglig lederskap, som er gjennomgående for hele organisasjonen. Dette vil måtte avklares som del av endelig organisering av sentraladministrasjonen som styret skal fatte vedtak om innen utgangen av året.

Dette må ses i sammenheng med det pågående BOTT-samarbeidet⁴ med innføring av nytt økonomi- og lønssystem som skal implementeres 01.01.2022. For disse systemene er det utviklet nye funksjoner, som gir en bedre mulighet for styring av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA), og sette det inn i en sammenheng som gir bedre styring også av totaløkonomien.

Rektor vil legge frem en ordinær økonomirapportering for universitetsstyret i oktober, sammen med avsluttet perioderegnskap for 2. tertial 2021. Rektor vil komme tilbake til hvilke mer langsiktige endringer som skal gjennomføres i økonomistyringen ved UiT.

Dag Rune Olsen
rektor

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandler: Avdeling for organisasjon og økonomi (ORGØK)

⁴ Samarbeid mellom universitetene i Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø (BOTT)